

Utbildningsutskottets betänkande

1976/77: 18

med anledning av propositionen 1976/77: 100 såvitt gäller anslag till bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m. jämte motioner

1. **Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m.** Regeringen har i propositionen 1976/77: 100 bilaga 12 (utbildningsdepartementet) under punkten D 32 (s. 340—346) föreslagit riksdagen att

1. medge att förhandsbesked om statsbidrag till byggnadsärenden för skolväsendet får lämnas enligt vad som förordats i propositionen,

2. till Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m. för budgetåret 1977/78 anvisa ett förslagsanslag av 232 000 000 kr.

Motionerna

1976/77: 148 av herrar Jönsson i Arlov (s) och Johnsson i Blentarp (s) vari yrkas att riksdagen vid behandlingen av investeringsramarna för skolbyggnader beslutar att ge regeringen till känna att sådana anvisningar bör meddelas att vid ramarnas fördelning förtursrätt skall ges till skollokaler i sådana regioner där det enligt motionens redovisning föreligger ett akut behov av lokaler,

1976/77: 366 av herr Andersson i Lycksele m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller om översyn av bestämmelser om statsbidrag till elevhem för elever vid gymnasieskolan i enlighet med vad som anförts i motionen,

1976/77: 486 av herr Gustafsson i Barkarby m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller om förslag till sådan ändring av skollag och skolstadga att gymnasiekommuns ansvar för att tillgodose behovet av elevhemsplatser fastslås som en skyldighet.

Utskottet

Från förevarande anslag utgår statsbidrag till skolbyggnadshuvudmännen med ungefär en tredjedel av kostnaderna för sådana byggen som kan inrymmas i de årliga investeringsramarna. Kommunerna svarar således själva för ungefär två tredjedelar av byggkostnaderna inom investeringsramarna. Bidraget utbetalas under en treårsperiod, varav hälften första året. Närmare bestämmelser om statsbidraget finns i förordningen (1957: 318) om statsbidrag till byggnadsarbeten inom det allmänna skolväsendet.

Investeringsbehovet inom skolbyggnadsområdet är fortfarande betydande. Skolöverstyrelsen (SÖ) har för perioden 1976/77—1981/82 redovisat ett totalt investeringsbehov på skolbyggnadsområdet om 6,2 miljard

der kronor i kostnadsläget den 1 januari 1976. Investeringsramen för skolbyggnader m. m. är för innevarande budgetår — inklusive en extra ram om 100 milj. kr. som anvisats av arbetsmarknadspolitiska skäl — 700 milj. kr.

SÖ har för budgetåret 1977/78 föreslagit en investeringsram på 750 milj. kr.

Regeringen föreslår att investeringsramen för budgetåret 1977/78 bestäms till 660 milj. kr. och att förevarande anslag uppförs med 232 milj. kr. Vid förhandsbesked om statsbidrag till skolbyggnader bör enligt propositionen gälla planeringsramar av följande storlek, nämligen 400 milj. kr. för budgetåret 1978/79 och 350 milj. kr. för budgetåret 1979/80 samt 100 milj. kr. för vart och ett av budgetåren 1980/81 och 1981/82.

Kostnadsökningen när det gäller skolbyggen uppges under kalenderåret 1975 ha varit 12,3 procent. I SÖ:s anslagsframställning redovisas investeringsramens s. k. byggkraft under perioden 1961/62—1977/78 i kostnadsläget den 1 januari 1962. Härav kan utläsas att den för budgetåret 1977/78 föreslagna investeringsramen har ett ekonomiskt värde i fråga om byggkraft som motsvarar ungefär en tredjedel av investeringsramens ekonomiska värde för tio år sedan (budgetåret 1967/68).

Antalet 13-åringar i riket ökar med ca 18 000 under 1970-talets senare del. Antalet 16-åringar kommer år 1982 att vara ca 20 000 flera än år 1976. En analys av tillgängligt material inom det pågående länsplaneringsarbetet visar att stora befolkningsomflyttningar inom och mellan kommunerna pågår. De nämnda förhållandena medför att lokalbehovet för högstadiet och gymnasieskolan ökar väsentligt under de närmaste åren.

Det är angeläget att investeringsramarna ökas i takt med kostnadsutvecklingen så att de blir värdebeständiga, vilket utgör en förutsättning för att en flerårsplanering skall kunna genomföras. Mot bakgrund av vad som redovisats i det föregående anser utskottet att den reguljära investeringsramen, dvs. den som inte ges av arbetsmarknadspolitiska skäl, måste anpassas till det av SÖ redovisade behovet. Riksdagen bör därför bemyndiga regeringen att inför budgetåret 1977/78 öka investeringsramen i enlighet härmed.

De problem som tas upp i motionen 1976/77: 148 om skolbyggnadsbehovet i bl. a. Malmöhus län gäller även många andra områden i riket. Omfördelning av investeringsramen mellan länen löser därför inte de akuta behov av skollokaler som föreligger i riket. Endast en ökning av investeringsramen kan lösa problemen. Under hänvisning till vad som härom anförts i det föregående föreslår utskottet att riksdagen avslår motionen 1976/77: 148.

Att tillgodose behovet av elevhemsplatser bör enligt motionen 1976/77: 486 vara gymnasiekommuns skyldighet. Denna skyldighet anses böra slås fast genom bestämmelser i skollag och skolförordning.

Utredningen om skolan, staten och kommunerna (U 1972: 06) behandlar frågor om kommuns ansvar för skolan och utredningen om den gymnasiala utbildningen (U 1976: 10) frågor om gymnasieskolstudier. I studiestödsutredningens (U 1975: 16) arbete ingår bl. a. rese- och inackorderingsfrågor för gymnasieskolelever.

Ett mål för utbildningspolitiken är att främja rekryteringen av ungdom till studier över grundskolenivå samt att minska ekonomiska, sociala och geografiska hinder för sådana studier. Den i motionen 1976/77: 486 aktualiserade frågan berör i första hand arbetet inom studiestödsutredningen men även inom övriga två utredningar. Under hänvisning härtill anser utskottet, som finner den av motionärerna aktualiserade frågan väsentlig för vissa delar av landet, att motionen 1976/77: 486 inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

I motionen 1976/77: 366 påpekas att statsbidrag utgår med lägre belopp vid uppförande av elevhem m. m. för gymnasieskolelever vid yrkesinriktade linjer än vid teoretiska linjer. Motionärerna finner det otillfredsställande att statsbidragsreglerna kan variera beroende på vilka linjer berörda elever i den numera sammanhållna gymnasieskolan har valt. En översyn av statsbidragsreglerna bör göras i syfte att få enhetliga bestämmelser.

Utredningen om skolan, staten och kommunerna (SSK) behandlar frågor om statsbidrag till skolväsendet, i första hand driftbidragen. Den kommunalekonomiska utredningen (KEU) har enligt sina direktiv bl. a. till uppgift att undersöka fördelar och nackdelar av en övergång till mer generella former för statsbidragsgivningen. Det finns för närvarande ett sjuttiofem statsbidrag som utgår till kommunerna. KEU:s arbete måste därför i första hand inriktas på frågor av övergripande natur. KEU:s överväganden avser bl. a. en prövning av skälen för och emot specialdestinerade statsbidrag till olika kommunala verksamheter.

I skrivelse den 30 januari 1967 har SÖ inkommit till Kungl. Maj:t med förslag till enhetliga bestämmelser för statsbidrag till kostnaderna för uppförande av elevhem m. m. för elever i bl. a. grundskolan och gymnasieskolan.

Frågan om statsbidrag till elevhem för elever vid gymnasieskolan är enligt utskottets uppfattning inte av den storleksordningen att SSK- och KEU-utredningarnas arbeten måste avvaktas. Med utgångspunkt i det av SÖ tidigare framlagda förslaget bör frågan om enhetliga bestämmelser för statsbidrag till elevhem prövas av regeringen. Utskottet är ense med motionärerna om att nuvarande ordning med inte enhetliga bestämmelser för statsbidrag till kostnader för uppförande av elevhem m. m. är mindre tillfredsställande. Utskottet föreslår att riksdagen med anledning av motionen 1976/77: 366 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen medger att förhandsbesked om statsbidrag till byggnadsärenden för skolväsendet får lämnas enligt vad som förordats i propositionen 1976/77: 100,
2. att riksdagen till *Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m.* för budgetåret 1977/78 anvisar ett förslagsanslag av 232 000 000 kr.,
3. att riksdagen beträffande investeringsram för byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m. för budgetåret 1977/78 bemyndigar regeringen att fatta beslut i enlighet med vad utskottet förordat,
4. att riksdagen beträffande fördelningsanvisningar rörande investeringsramen avslår motionen 1976/77: 148,
5. att riksdagen beträffande gymnasiekommuns ansvar för elevhemsplatser avslår motionen 1976/77: 486,
6. att riksdagen beträffande enhetliga bestämmelser för statsbidrag till kostnaderna för uppförande av elevhem m. m. med anledning av motionen 1976/77: 366 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Bidrag till undervisningsmateriel inom gymnasieskolan m. m. Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkten D 33 (s. 346—349) och hemställer

att riksdagen till *Bidrag till undervisningsmateriel inom gymnasieskolan m. m.* för budgetåret 1977/78 anvisar ett reservationsanslag av 25 000 000 kr.

Stockholm den 3 mars 1977

På utbildningsutskottets vägnar
STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Alemyr (s), Larsson i Staffanstorp (c), Nordstrandh (m), Jönsson i Arlov (s), Johansson i Skärstad (c), Wiklund (s), fröken Hörlén (fp), herrar Gustafsson i Barkarby (s), Karlsson i Mariefred (c), fru Hjelm-Wallén (s), herr Sundgren (s), fröken Rogestam (c), herrar Hagberg i Örebro (s), Ullenhag (fp) och fru Rydle (m).